

Gäller för: Psykiatri

Innehållsansvar: Ana Dinca, (anadi1), Överläkare

Granskad av: Ana Dinca, (anadi1), Överläkare

Godkänd av: Ulrika Juntorp, (ulrju3), Verksamhetschef

Giltig från: 2025-10-27

Giltig till: 2027-10-23

Akut/drogutlöst psykos – läkemedelsbehandling

Förändringar sedan föregående version
Inga ändringar.

Sammanfattning

Förslag på läkemedelsbehandling vid akut eller drogutlöst psykos

Förutsättningar

Förslag på behandling

Olanzapin Velotab, 20 mg.

Om parenteral behandling är nödvändig

Haloperidol (Haldol 5 mg/ml), 1 ml intramuskulärt

eller

Prometazin (Phenergan 2,5%) 1-2 ml

alternativt

Lorazepam (Ativan) 5 mg/ml, 0,5 (-1) ml, intramuskulärt om det finns
möjlighet till andningsövervakning.

Haloperidol (Haldol)

- Injektion 5 mg/ml, kan ges intramuskulärt.
- Liten benägenhet för sedering eller hypotension
- Verkar inom 30-60 minuter.
- Kan ge extrapyramidala biverkningar, akatisi, dysfori och i sällsynta fall förlängt QT-intervall eller hjärtarytmi.

- Ges ofta tillsammans med Prometazin (25-50 mg) eller Lorazepam (2-4 mg); Kombinationen haloperidol med ett sederande läkemedel ger snabbare reduktion av agitation, kortare tid i t ex bältesläggning, och lägre frekvens extrapyramidala biverkningar eftersom lägre dos av neuroleptika är nödvändig.

Prometazin (Phenergan) (licenspreparat; dock kliniklicens)

- 2,5%, 2 ml, ges 1-2 ml intramuskulärt.
- Fentiazinderivat med antihistaminerg och antikolinerg effekt.

Lorazepam (Ativan) (licenspreparat)

- Snabbt upptag från muskeln och kort halveringstid jämfört med diazepam (Stesolid), inga aktiva metaboliter.
- Rekommendation: 2 mg per injektion och 8 mg/dygn; individuella undantag är möjliga, särskilt beträffande behandling av alkoholabstinens.
- Var försiktig vid polyfarmaci, CAVE kombination med inj olanzapin.

Zuklopentixolacetat (Cisordinol - Acutard)

- 50 mg/ml
- Medellångverkande. Normal dos 50-150 mg (1-3 ml) intramuskulärt, som kan upprepas med ett intervall av 3 dagar.
- Inte avsett för långtidsbehandling, behandlingen skall inte överstiga 2 veckor (kumulerad dos 400 mg, högst 4 injektioner under denna tid).
- Effekten synes likvärdig för akut bruk jämfört med haloperidol men har långsammare tillslag.
- Ge inte upprepade injektioner i akuta situationer. Haloperidol utgör ett alternativ och ger snabbare insättande effekt (psykomotorisk hämning).

CAVE

CAVE kombinationsbehandling med injektion Olanzapin intramuskulärt och Bensodiazepiner, vilket kan ge hypotension och kardiopulmonell dysfunktion, särskilt hos riskpatienter.

Med tanke på potentiellt allvarliga biverkningar bör andra alternativ väljas än injektion Olanzapin intramuskulärt.

Förslag till preparatval och dosering vid psykos

Injektion akutbehandling

Tabell 1 Injektionsstyrka i fallande skala utifrån symptom och allmäntillstånd

	Uttalade symptom	Måttliga symptom	Äldre eller somatiskt sjuka
Haloperidol (Haldol)	5-10 mg	5 mg	2-3 mg
Prometazin (Phenergan 2,5%)	2 ml	2 ml	1 ml. Ska undvikas för personer >70 år
Zuklopentixol (Cisordinol-Acutard)	2 ml	1 ml	0,5 ml
Lorazepam (Ativan 4 mg/ml)	1 ml	0,5 ml	0,5 ml
Olanzapin (Zyprexa 10 mg/ml)	1-2 ml	1 ml	Bör undvikas

Peroral akutbehandling

Tabell 2 Injektionsstyrka i fallande skala utifrån symptom och allmäntillstånd

	Uttalade symptom	Måttliga symptom	Äldre eller somatiskt sjuka
Olanzapin (Zyprexa velotab)	20 mg	15 mg	Låg dos
Risperidon/Haloperdiol	4 mg	2 mg	1 mg
Zuclopentixol (Cisordinol)	20 mg	10 mg	6-8 mg
Levomepromazin (Nozinan)	50 mg	25 mg	10 mg
Aripripazol (Abilify)	15 mg	15 mg	10 mg
Oxazepam (Oxascand)	15-25 mg	15 mg	5-10 mg
Diazepam (Stesolid)	20 mg	10 mg	5 mg

Information om handlingen

Handlingstyp: Riktlinje

Gäller för: Psykiatri

Innehållsansvar: Ana Dinca, (anadi1), Överläkare

Granskad av: Ana Dinca, (anadi1), Överläkare

Godkänd av: Ulrika Juntorp, (ulrju3), Verksamhetschef

Dokument-ID: SAS9639-967991447-53

Version: 3.0

Giltig från: 2025-10-27

Giltig till: 2027-10-23